

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Рівне – 2010

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2010. – 309 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України
часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”
визнано фаховим виданням у галузі історичних наук
(постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 2 від 24 вересня 2010 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010

2. Kiessler, R. und Szandar, A. Das ist keine Drohgebärde SPIEGEL-Gespräch mit Verteidigungsminister Volker Rühle über den Uno-Einsatz der Bundeswehr Der Spiegel 30/1992 S.32 – 36.
3. Wolfgang Michal. Deutschland und der nächste Krieg. Berlin: Rowohlt Berlin Verlag, 1995. – 310 s.
4. Dokumentation: zwischen Kriegspropaganda und PR-Arbeit. Die Krisen kommunikation der Bundeswehr // Bundeskongress Entwicklungspolitischer Antragsgruppe Berlin, Dez. 1999. № 55. S. 14 – 22.
5. Н.Андреев Бундесвер шагает по планете // Независимое военное обозрение http://nvo.ng.ru/wars/2006-04-07/2_germany.html [09.09.2008]
6. Zeitler, Klaus Peter. Deutschlands Rolle bei der völkerrechtlichen Anerkennung der Republik Kroatien unter besonderer Berücksichtigung des deutschen Außenministers Genscher. Marburg, 2000 – 300 s.
7. Detlef Bald: Die Bundeswehr. Eine kritische Geschichte 1955-2005. München, 2007. – 450s.
8. Haase G., Bardet R. Deutscher Unterstützungsverband Somalia; der erste durch die Bundesrepublik Deutschland im Rahmen der UNO eingesetzte Verband der Bundeswehr; eine Dokumentation über das erste Hauptkontingent (Bildband) /[Hrsg. Haase G / Wiesbaden: RMS-Verlag, 1993. – Teil 1. – 280s.
9. Kinkel, Klaus. Konsequenzen aus dem Urteil des Bundesverfassungsgerichts vom 12. Juli 1994. Erklärung der Bundesregierung // Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. Bulletin. 26. Juli 1994. – Nr. 70. – 700s.
10. Резолюція СБ ООН № 794 (1992) от 3 дек. 1992 г. Документ S/RES/794 <http://www.un.org/russian/document/sresol/res1992/res794.htm> [15.07.2009]
11. Rettelbach H., Heckner H.-P. Deutscher Unterstützungsverband Somalia Wiesbaden: RMS-Verlag, 1994. – Teil II. – 234 s.
12. Breite Mehrheit für Blauhelm-Einsätze deutscher Soldaten // Frankfurter Allgemeine Zeitung, 11.02.1993. – S. 34 – 35.
13. 20 Jahre Bündnis 90/Die Grünen in Detmold. Eine (kleine) Dokumentation.// <http://www.gruene-detmold.de/20-Jahre-GRUNE-Detmold.pdf> [13.09.2008]
14. Kohl, Helmut Europäische Sicherheit und die Rolle Deutschlands // Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. Bulletin. 16. Februar 1994. – Nr. 15. – 128 s.
15. Louis, Arana-Bawadas “A Promise of Peace: Sarajevo Humanitarian Airlift Ends, New Hope Begins, // Airman , 1996. 1. <http://www.af.mil/news/airman/0396/promise.html> [16.01.2010]
16. Detlef Bald Die Bundeswehr. Eine kritische Geschichte 1955 – 2005 . München, 2005. – 300 s.
17. Arthur H. Unternehmen Tornado. Unvollständige Chronik einer Außenpolitischen Grundsatzentscheidung // Blätter für deutsche und internationale Politik. – 1995 – Vol. 40, № 2 .. – 158 s.
18. Grundsatzurteil zu Auslandseinsätzen der Bundeswehr (12. Juli 1994) – Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts, 12. Juli 1994 – Bonn, 1995 – Bd 90 – 360 s.
19. Weifibuch 1994 zur Sicherheit der Bundesrepublik Deutschland und zur Lage und Zukunft der Bundeswehr.– Bonn, 1994.– 214 s.
20. Witte E.. Die Rolle der Vereinigten Staaten im Jugoslawien-Konflikt und der aussenpolitische Handlungsspielraum der Bundesrepublik Deutschland (1990-1996) // Osteuropa-Institut München Mitteilungen. – №32(Maerz 2000). – S. 11 – 20.
21. 21 Der Bundestagsdebatte: Friedensmission in Bosnien: Bundestag beschließt die Entsendung von Bundeswehreinheiten – Lappenküper:U. Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland 1949 bis 1990. – Oldenbourg Wissenschaftsverlag, München, 2008. – 740 s.
21. Friedensmission in Kroatien: Bundestag beschließt die Entsendung von Bundeswehreinheiten (6. Dezember 1995) Deutsche Geschichte in Dokumenten und Bildern http://www.germanhistorydocs.ghdc.org/sub_document.cfm?document_id=3721&language=german [15.01. 2010]
22. Der Bundestag mit deutlicher Mehrheit für den Bosnien-Einsatz der Bundeswehr. – Bonn, 1995. – 410 s.

УДК 94:327(47+57)

Генега І.М.

ДОКТРИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ Є.ПРИМАКОВА: ВІД РОМАНТИЗМУ ДО ПРАГМАТИЗМУ?

Розглядається діяльність Є.М.Примакова на посаді міністра закордонних справ Російської Федерації. Аналізуються основні вектори зовнішньої політики Росії, проблеми щодо їх реалізації, та наслідки запропонованої стратегії.

Ключові слова: Зовнішня політика, стратегія, доктрина, НАТО, СНД, АТР, ЄС, договір, регіональна політика.

Рассматривается деятельность Е.М. Примакова в должности министра иностранных дел Российской Федерации. Анализируются основные направления внешней политики, проблемы их реализации, и последствия предложенной стратегии.

Ключевые слова: внешняя политика, стратегия, доктрина, НАТО, СНГ, АТР, ЕС, договор, региональная политика.

The article views the activity of E.M. Primakov as the Minister of Foreign Affairs of Russian Federation. It analyzes the main points of foreign policy of Russian, the problems of their realization and the sequences of the chosen strategy.

Key words: Foreign affairs, strategy, doctrine, NATO, EU, UIC, APR, an argument, regional policy.

Зовнішня політика Російської Федерації за період президентства Б.М.Єльцина подолала декілька етапів, рухаючись від романтизму та проатлантичних ілюзій до основи основ зовнішньополітичної діяльності будь-якої держави, а саме до визначення та реалізації своїх національних інтересів і прагматизму.

Дипломатія початку 1990-х років повинна була вирішити складне завдання - побудувати нову Росію, намагаючись звести до мінімуму неминучі втрати. В період перебування А.В.Козирєва на посту міністра закордонних справ була зроблена спроба привести зовнішню політику у відповідність з ідеологічними принципами побудови нової Росії, що стала на шлях ліберально-демократичних перетворень. Було проголошено стратегічне партнерство з Заходом. Але з певних зовнішніх та внутрішніх причин російська зовнішня політика дуже швидко перетворилася на мішень для критики. З самого початку критика була спрямована проти прозахідного курсу російської дипломатії. Навіть з точки зору поміркованих опонентів, така політика перетворила Росію в «молодшого партнера» Заходу і підірвала її безпеку та авторитет. Друга велика претензія стосувалася відносин Росії з колишніми радянськими республіками. Керівництво держави звинувачували у зраді національних інтересів.

Невдачі зовнішньої політики стали вже настільки очевидними, що їх визнає навіть офіційний Кремль, включаючи Президента Росії. Виступаючи 8 вересня 1995 року на прес-конференції, Б.Єльцин вперше прямо і різко заявив, що він незадоволений роботою російського МЗС, в тому числі його керівника [14]. Під тиском критики на адресу МЗС і особливо його глави та врахувавши результати виборів грудня 1995 року до Державної Думи. Б.Єльцин зважився зробити довгоочікуваний крок і на початку січня 1996 року змінив міністра закордонних справ.

Наступник Андрія Козирєва на посаді головного російського дипломата Євген Максимович Примаков, який до цього очолював Службу зовнішньої розвідки Російської Федерації, на відміну від першого, у симпатіях до демократів помічений не був, швидше навпаки. Після вступу на посаду він заявив: «У мене є власні погляди, як і в будь-кого, але у міністра закордонних справ і у міністерства в цілому симпатії і антипатії повинні бути відключені. МЗС, звичайно, займається політикою, але тільки зовнішньою, тому міністерство закордонних справ – це саме внутрішньо деполітизоване відомство»[12]. У поглядах на зовнішньополітичні пріоритети, методи та склад потенційних союзників Примаков також є повним антиподом Козирєва: вже на першій прес-конференції новоспечений міністр чітко й жорстко сформулював основні напрями російської зовнішньої політики та першочергові завдання, що стоять перед його відомством:

1. Створення найкращих зовнішніх умов, що допоможуть укріпити територіальну цілісність держави.
2. Зміцнення центрострімких тенденцій на території колишнього СРСР. Звичайно, мова не йде про відродження Радянського Союзу, незворотнім є отриманий республіками суверенітет, але це не виключає необхідності інтеграційних процесів в першу чергу в економічній області. За ними майбутнє.
3. Стабілізація міжнародного положення на регіональному рівні, врегулювання регіональних, міжетнічних конфліктів. Розвиток таких міждержавних відносин, які б перешкоджали виникненню нових осередків напруженості і особливо розповсюдження зброї масового знищення [12]. Тим самим було заявлено про намір Росії проводити самостійну зовнішню політику.

Зовнішньополітичні погляди Є.М.Примакова в найбільш повній формі знайшли відображення в його доповіді на науковій конференції, присвяченій 200-річчю з дня народження О.М.Горчакова. Проводячи паралелі між сучасним міжнародним положенням Росії і тим, що відбувалося в середині XIX століття, Є.Примаков сформулював ряд ідей, що мали значний вплив на процес формування російської зовнішньополітичної концепції. Міністр визначив першочерговим завданням зовнішньої політики Росії створення сприятливих зовнішніх умов для внутрішнього розвитку країни, її соціально-економічного процвітання. Він відмітив необхідність для Росії проводити активну і багатовекторну політику як на Заході, так і на Сході [13]. .

До теми про напрями зовнішньої політики Росії Є.Примаков повертався не раз протягом всього 1996 року. Наприклад, перебуваючи в липні 1996 р. в Киргизії, він назвав пріоритетним наступні три напрямки: сприяння розвитку інтеграційних процесів в СНД; сприяння ліквідації конфліктних ситуацій на пострадянському просторі; зміцнення співпраці з країнами – колишніми противниками в «холодній війні». Міністр звертав особливу увагу на співпрацю з США, країнами Європи, Китаєм, Індією, Японією, Близнім і Середнім Сходом, Канадою, країнами АТР [13].

Вже після переобрання Президента Б.Єльцина на другий термін Є.Примаков в одному зі своїх інтерв'ю дещо по-іншому розставив акценти зовнішньополітичної діяльності Росії: спадковість, продовження активного пошуку свого місця в світі; самоствердження Росії як демократичної держави[13].

Зміни принесені міністром у зовнішню політику Росії, назвали «доктриною Примакова», хоча документально вона оформлена так і не була.

Основні принципи зовнішньої політики Кремля були частково закріплені в Концепції національної безпеки Російської Федерації, що була прийнята в грудні 1997 року. Згідно з якою пріоритетним напрямком зовнішньополітичного курсу Росії є і буде діяльність спрямована на забезпечення територіальної цілісності держави, на захист її конституційного ладу; розвиток рівноправних партнерських відносин з найрозвиненішими державами та інтеграційними об'єднаннями світового співтовариства; створення сприятливих умов для участі держави в світовій торгівлі, науково-технічній і кредитно-фінансовій співпраці; розвиток діалогу і всебічної співпраці з країнами Центральної і Східної Європи, Америки, Близького Сходу, Азії, Африки та Азійсько-тихоокеанського регіону [8].

У зовнішній політиці Росії відбуваються помітні зміни. Першим таким моментом можна сміливо назвати зсування фокусу уваги російської зовнішньої політики убік колишніх радянських республік. Утіму цього разу, очевидно, це робилося усерйоз і надовго, хоча й без гучних наочних ефектів. Географія перших візитів нового

міністра закордонних справ Російської Федерації - тому підтвердження. Стиль "безфанфарної прагматичності", що його, за влучним висловом "Російської газети" сповідує Євген Примаков, дедалі відчутливіше стає правилом у стосунках Росії з пострадянським світом.

8 грудня 1991 року керівники трьох союзних республік РРФСР, УРСР і БРСР, підписали договір про розпуск Радянського Союзу і створення СНД. Поступово до СНД в тій чи іншій формі приєдналися всі пострадянські республіки, за винятком трьох прибалтійських. Однак оптимістичні розрахунки на те, що це інтеграційне об'єднання зразу ефективно запрацює, не виправдалося. Підписувалися сотні документів, реалізовувалися – одиниці. Розійшлися пріоритети країн-учасниць СНД і в політичній сфері. Більшість з них абсолютно не прагнули до реінтеграції, а, навпаки, укріплювали власний суверенітет: одні шукали підтримки у Заході, інші - у мусульманського світу, країн АТР [1].

Тим не менше до середини 1990-х років російське керівництво прийшло до висновку про необхідність корегування політики на пострадянському просторі. Під дією комплексу політичних, економічних і соціокультурних факторів намітилась диференціація відносин Росії з колишніми радянськими республіками. Виділялось декілька рівнів цих зв'язків.

Найвища «планка» була встановлена в російсько-білоруських відносинах. 2 квітня 1996 року був підписаний Договір про створення Співтовариства Білорусії і Росії, пізніше - 2 квітня 1997 року - він був доповнений Договором про створення Союзу між Білорусією і Росією, а потім Договором між Російською Федерацією і Республікою Білорусь про створення Союзної держави від 8 грудня 1999 року.[1]

На наступному рівні знаходиться «п'ятірка», в яку окрім Росії і Білорусії увійшли Казахстан, Киргистан, Таджикистан. У березні 1996 року ці країни (крім Таджикистану) підписали Договір про Співтовариство суверенних республік. Пізніше вони уклали між собою Митний союз. Зустрічі лідерів «четвірки» проходили в січні і 1997 і 1998 років, причому до них приєднався Таджикистан, вступивши в Митний союз в лютому 1999 року. Відносини всередині «п'ятірки» непрості, оскільки багато домовленостей існує лише на папері, і не всі її учасники роблять однозначну ставку на союз з Росією. Однак політичні зв'язки між Росією та іншими країнами «п'ятірки» розвиваються доволі інтенсивно, особливо з Казахстаном. Існування «п'ятірки» дозволяє укріпити позиції Росії в Азії[20].

З іншими країнами СНД відносини набагато складніші. Вони швидше тяжіють до інших політичних блоків: орієнтуються на Захід (Україна, Молдова, Грузія, частково Вірменія), Турцію (Азербайджан) чи намагаються проводити незалежну політику з розрахунком на підвищення свого геополітичного статусу. Найбільш інтенсивно розвиваються зовнішньополітичні контакти між Росією і Україною. Є очевидним той факт, що мирні, добросусідські відносини, активна співпраця в соціально-економічній сфері є надзвичайно важливими для обох країн. Але незважаючи на це відносини між двома державами є надзвичайно складними і неоднозначними. Вони постійно ускладнюються історичними та психологічними проблемами, ставленням зовнішньополітичних кіл Москви до української незалежності, політикою тиску з метою відновлення стратегічного й культурного єднання Росії з Україною [15]. Російська сторона свідомо йшла на загострення ситуації, на повну потужність використовуючи такий аргумент, як залежність України від російських енергоносіїв.

Значних поступок від України Російська Федерація добила з міністром закордонних справ Є.М. Примаковим. 31 травня 1997 року був підписаний базовий Договір про дружбу, співпрацю і партнерство між Україною і Росією, що юридично врегулював низку принципово важливих питань україно-російських відносин (визнання територіальної цілісності України та непорушність її кордонів; стратегічне партнерство; заборону використання одне проти одного сили, в тому числі економічних та інших методів тиску; невтручання у внутрішні справи одне одного) [4]. 28 травня 1997 року було підписано ряд угод про параметри розподілу, статус і умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. 27 січня 1998 року у Москві був підписаний Договір між Україною і Російською Федерацією про співробітництво на 1998-2007 рр., а також Програма співробітництва на цей період. У період 1997-1998 років відбувся цілий ряд двосторонніх зустрічей президентів обох країн, у тому числі в рамках багатосторонніх самітів і конференцій [9].

Особливу логіку мають відносини Росії ще з однією пострадянською державою – Узбекистаном, яка намагалася стати регіональною державою Центральної Азії і цілеспрямовано боролася за підвищення свого геополітичного статусу. Деяко інтенсивніше Росія політично взаємодіє з Вірменією, Туркменією і Молдовою. Найменш вдало склалися відносини з Грузією і Азербайджаном. На цих напрямках інтенсивність політичної взаємодії була найнижчою. Існують різні позиції з чеченської проблеми, з питань транзиту каспійської нафти, вирішення конфліктів навколо Нагорного Карабаху та Південної Осетії [20]. Всі ці питання Росія намагалась вирішити з позиції імперських амбіцій, ігноруючи той факт, що співпрацює з незалежними державами, які повинні захищати і захищають свої національні інтереси. Найгірше для Росії розвивалися відносини з балтійськими державами, які відразу після розпаду СРСР взяли курс на повноправне членство в НАТО та Європейських структурах. Варто зазначити, що незважаючи на складні відносини між країнами Прибалтики та Росією, величезну кількість конфліктів та непорозумінь, домовлятися все ж доведеться. У другій половині ХХ століття напрямком еволюції балтійської політики Росії стає все очевиднішим, хоча він і народжується в муках та боротьбі, як щось середнє між стратегією і мрією [3].

Усталеність нових тенденцій підтвердив досвід наступних років – особливо 1999 рік, коли країни СНД стали головним напрямком обміну візитами (майже половина від загальної цифри) [20]. Відносини Росії з пострадянськими державами за сім-вісім років після розпаду СРСР вирізняються глибокою диференціацією і

багаторівневістю. Безперечно, ближнє зарубіжжя – зона особливої уваги Російської зовнішньої політики. Росія не йде і не може піти, оскільки зберігає важелі впливу на ситуацію в багатьох сусідніх державах і конфліктних територіях, а це дозволяє їй займати більш активні позиції на світовій арені і включатись в регіональні системи балансу сил.

Незважаючи на проголошений курс багатовекторності та стратегічного партнерства з країнами ближнього зарубіжжя, Є.М. Примаков, будучи реалістом, не ставив під сумнів співпрацю та партнерство з країнами Європи та США.

Історія сучасних російсько-американських відносин розпочалась з проголошення в 1992 році стратегічного партнерства між обома країнами. США очікували, що Росія відмовиться від імперського спадку і стане молодшим партнером Америки, а не другою наддержавою. А Москва розглядала зовнішню політику США як таку, яка була спрямована на витіснення її з регіону ЦСС, Балкан, Балтії, України, Кавказу, Каспію та Центральної Азії [19].

З приходом на початку 1996 року Є. Примакова на посаду міністра закордонних справ зовнішня політика Росії стала більш прагматичною, вона була спрямована на багатополосний розвиток світового співтовариства, на посилення ролі Росії у міжнародних справах. Російсько-західні взаємини переживали етап якісно нових змін і відбувалася фундаментальна переоцінка перспектив взаємовідносин. Якщо наприкінці 1991 року вважалося, що Росія і США зможуть співробітничати в глобальних масштабах, то хоча на кінець 1998 року це співробітництво і важко було назвати конфронтацією, але значення російсько-американських стосунків значно знизилося. У 90-х роках головним питанням в стосунках двох держав стало вирішення подальшої долі країн ЦСС, що знаходило відображення в їхній зовнішній політиці. Регіон ЦСС традиційно не належав до ключових пріоритетів американської зовнішньої політики, але був важливою складовою стосунків США спочатку з СРСР, а потім з Росією. Ще на початку 1994 року в промові до російського парламенту Б. Єльцин попередив, що Росія протидіятиме розширенню НАТО. З тих пір протести проти просування блоку на Схід стали постійним мотивом політики безпеки Росії. У 1996-1997 роках Примаков, відповідно до своєї доктрини, реалізовував так звану “політику тиску” щодо запобігання процесу розширення НАТО, яка стала основою для переговорів-торгів з Альянсом. У другій половині 1996 року ідея надання Росії особливого статусу у стосунках з НАТО набула форми пропозиції щодо підписання спеціальної хартії з Росією, яка була висунута держсекретарем США У.Крістофером. Росія між тим продовжувала жорстку “антирозширювальну риторичку”, намагаючись призупинити розширення Альянсу (візити в 1996 році Є. Примакова до країн ЦСС, де він намагався їх переконати в необхідності утримання від участі в НАТО; виступи 1997 року на Світовому економічному форумі в Давосі В.Черномірдіна та А. Чубайса щодо шкоди від розширення НАТО стосункам Росії та Заходу) [17]. Проте Рада НАТО в грудні 1996 року вирішила, що самміт НАТО в Мадриді запросить країни, які проявили бажання приєднатися, аби розпочати переговори про вступ, і одночасно уповноважила генсека НАТО Х. Солану вести переговори з Росією з метою закріплення принципів та форм партнерства НАТО-Росія у відповідному документі, аби угода була укладена ще до Мадридського самміту 8-9 липня 1997 року. У період з січня по травень 1997 року відбулося 6 раундів переговорів Солана – Примаков, які закінчилися, за висловленнями обох сторін, успішно. У процесі переговорів з НАТО Росія наполягала на виконанні 10 головних вимог, які поділяють на 3 групи: формально-правового, військово-політичного та економічного характеру. Серед головних вимог Росії були: формально-правовий обов’язковий характер документу щодо стосунків Росії з НАТО (не було досягнуто – Основоположний Акт – політичний документ компромісного характеру); право вето при вирішенні НАТО важливих питань, що стосуються європейської безпеки (не було досягнуто, але в Основоположному Акті прописаний механізм консультацій, структура та функціонування Постійної Спільної Ради НАТО-Росія, що гарантує Росії консультативну участь при вирішенні питань європейської безпеки, які приймаються НАТО); перша хвиля розширення НАТО буде одночасно і останньою (не було досягнуто); НАТО не розміщуватиме ядерну зброю на території нових країн-членів (одне з ключових і найскладніших питань у ході переговорів; зобов’язання Альянсу не розміщувати ядерну зброю на території нових членів зараховують до успіху російської дипломатії); будуть встановлені точні обмеження для кількості операційних частин НАТО в нових країнах-членах та обмеження у використанні військової інфраструктури нових країн-членів для діяльності НАТО (точні ліміти не були досягнуті, Альянс лише зобов’язався спиратися на мінімальну військову інфраструктуру); принциповий перегляд ДЗСС ще до розширення НАТО, який би врахував інтереси безпеки Росії в нових умовах (Договір не був адаптований до офіційного розширення НАТО, але було прийняте спільне зобов’язання адаптації ДЗСС) [11]. Процес розширення НАТО на Схід був визнаний Росією фактом підписання Основоположного Акту між Північноатлантичним Альянсом та Російською Федерацією 27 травня 1997 року в Парижі. Росія підкреслювала, що цей документ досяг головного – США і їх союзники по НАТО визнали необхідність враховувати інтереси і позиції Росії й пішли на задоволення законних вимог Москви, покликаних звести до мінімуму можливі негативні наслідки розширення НАТО. Основоположний Акт – спільне досягнення, збалансований результат дуже непростих переговорів. Найважливішим є те, що маючи політичну волю і готовність враховувати інтереси один одного, вдається домовитися про конструктивну співпрацю при збереженні відмінностей в політичних позиціях.

Взаємодія з країнами Західної Європи є важливим ресурсом для відстоювання Росією своїх національних інтересів у європейських і світових справах, для стабілізації і росту економіки. Головною складовою європейської політики Росії стає орієнтація на союз з Францією і Німеччиною як спосіб зближення з Європейським Союзом і включення в систему європейського балансу сил. В останні роки ХХ століття доволі

стабільні відносини з Італією, які обидві сторони характеризують як особливі; Іспанією та Фінляндією, що могли б стати ще одним фактором формування більш збалансованої європейської політики Росії [20]. У цьому контексті до 2000 року виділялась неадекватно слабка взаємодія Росії з Великобританією: найближчий союзник Вашингтона в Європі так і не став вагомим партнером Росії. Тим не менше російсько-британські відносини не зазнавали в пострадянський період таких серйозних випробовувань, як відносини Москви з Вашингтоном. Важливим досягненням даного періоду стала участь Росії в Раді Європи, авторитетній міжнародній міжурядовій організації, створеній в 1949 році. Заявку про прийом до ПАРЄ Росія подала ще в 1992 році, але питання було вирішено лише через три роки. В січні 1996 року ПАРЄ прийняла рішення про прийом Росії в цю організацію. В результаті РФ стала 39-м членом ПАРЄ. Підписаний в червні 1994 року Договір про партнерство і співпрацю між Росією і Європейським Союзом є надзвичайно важливим юридичним документом для обох сторін. Сфера його дії надзвичайно широка, він охоплює майже всі аспекти торгових, комерційних та економічних відносин; ставить права людини і демократичні цінності понад усе; встановлює політичні зв'язки на найвищих рівнях. Процес ратифікації Договору був ускладнений певними обставинами і навіть тимчасово призупинений Європейським Союзом. Процес відновився в 1996 році: в жовтні-листопаді ратифікований Державною Думою і Радою Федерації, в жовтні 1997 року завершена його ратифікація державами-членами ЄС. 1 грудня 1997 року Договір вступив в силу. Ще однією важливою подією зовнішньої політики Російської Федерації стало приєднання до елітарного міжнародного клубу «група семи». В червні 1997 року в Денвері «група семи» була трансформована у «групу восьми», включивши до свого складу Росію.

Напрямок, що став для Росії одним із пріоритетних, - саме так охарактеризував новий вектор відносин Росії і Латинської Америки Є.М.Примаков у своєму виступі в Аргентинській раді з міжнародних відносин. Це відбулося 24 листопада 1997 року під час його офіційного візиту в якості міністра закордонних справ РФ в цю країну [18]. Подібна оцінка визначала новий підхід Росії до латиноамериканських країн в системі зовнішньої політики Російської Федерації. Є.М. Примаков в 1996 році відвідав Мексику, Кубу, Венесуелу. В 1997 - році Бразилію, Аргентину, Колумбію і Коста-Ріку. У ході цих візитів було підписано 17 документів різного характеру (від угод про культурну, наукову і технічну співпрацю, дослідження і використання космічного простору в мирних цілях до документів, що виводять відносини Росії і країн Латинської Америки на принципово новий високий рівень) [18].

Однією із стратегічних цілей зовнішньої політики Росії стає формування поглиблених і збалансованих відносин з Китаєм, Індією, країнами Східної Азії та Японією. Найбільші досягнення російської дипломатії даного періоду у відносинах з КНР. Взаємовідносини між обома країнами і в Росії, і в Пекіні характеризуються як «найкращі за всю історію», як «стратегічне партнерство» [1]. Країнам в ході важких переговорів вдалося вирішити важливі проблеми, що обидві країни отримали у спадок: узгодити проходження лінії кордонів; домовитися про спільну експлуатацію спірних островів; визначити основні напрямки торгово-економічної та науково-технічної співпраці. Особливим досягненням слід назвати створення в 1996 році Шанхайського форуму ("Шанхайська п'ятірка"), до складу якої крім Росії та Китаю увійшли Казахстан, Киргизія, Таджикистан [10]. У 2001 році, після приєднання Узбекистану, організацію перейменували в Шанхайську організацію співпраці (ШОС).

У 1997-1998 роках намітився прогрес у співпраці Росії та країн Азійсько-тихоокеанського регіону. На початку листопада російська делегація брала участь в XII сесії Ради з тихоокеанської економічної співпраці. 19 листопада Росія була прийнята в члени міжурядового форуму – Організацію Азійсько-тихоокеанської економічної співпраці (АТЕС). У листопаді Сесія АТЕС прийняла остаточне рішення з даного питання. Вступ у цю організацію відкрив для Росії, крім всього іншого, можливість налагодження економічної співпраці через Тихий океан між Сибіром та цими трьома державами – членами АТЕС, а потім і з іншими країнами Південної Америки [18].

Таким чином, пошуки нової зовнішньополітичної парадигми підвели російську правлячу еліту до ідеї багатополлярного світу і балансу сил як головного інструменту забезпечення національної безпеки Росії і міжнародної безпеки в цілому. Автором та реалізатором нової доктрини зовнішньої політики стає міністр закордонних справ Є.М. Примаков.

Призначення та діяльність Є.М. Примакова сприймалися та оцінювалися політиками, політологами, журналістами по-різному: від «антизахідний політик, прибічник азійської, «прокитайської» орієнтації» до політика, що чітко та послідовно захищає національні інтереси.

Роки перебування Є.М.Примакова на посаді міністра закордонних справ РФ були надзвичайно насиченими. За цей час поряд з традиційними напрямками відкрились не те щоб нові, а забуті, відкладені: АТР, АСЕАН, АТЕС, латиноамериканський маршрут, підйом на близькосхідному напрямку. Було підписано безліч договорів та угод. За цей період було здійснено багато візитів – президента, прем'єра, міністра закордонних справ, парламентарів, міністрів та інших високопосадовців. Все це звичайно допомогло дещо виправити зовнішньополітичні справи та укріпити позиції Росії в світі.

Але лишається нез'ясованим питання долі Росії:

- яке її місце в світі?
- яка роль у світовій цивілізації?
- на кого вона може надійно опертися?

У такому невизначеному положенні Росія, мабуть, ніколи не була, а якщо й була, то дуже давно [7]. Росія – це країна, яка перевершує інші держави за наявністю криз, конфліктів, гострих проблем з іншими країнами.

Країна яка не має союзників, а тих, хто симпатизує, не дуже багато. Кардинальні зовнішньополітичні проблеми залишаються і в Європі, і в НАТО, і на Сході, і в Японії, і по всьому периметру кордону. Росія багато втратила в своїх позиціях в якості регіональної держави. І це є найточнішою і об'єктивною оцінкою того зовнішньополітичного курсу, що відстоював Є.М.Примаков. У якості позитива треба відмітити появу нових векторів у зовнішній політиці, в тому числі близькосхідного, далекосхідного, середньоазійського. При розумному поєднанні з західноєвропейським та американським векторами могла би бути розумна та адекватна політика. Слід звернути увагу на те, що як тільки Росія починала здійснювати зовнішньополітичні дії, які не співпадали з її демократичними цінностями чи були викликані неадекватною оцінкою її ресурсних можливостей, вона отримувала серйозні зовнішньополітичні поразки.

Повернення російської правлячої еліти до ідеології і практики холодної війни в умовах відсутності блокового протистояння і статусу наддержави у Росії є неефективним і небезпечним. Маючи на озброєнні лише такі інструменти впливу, як ядерна зброя і право вето в Раді Безпеки ООН, Росія не може реально протистояти країнам західної цивілізації, що мають великі переваги в економічній і військовій потужності. Тільки нарощування економічного та інтелектуального потенціалу і перетворення на рівноправного партнера західного світу може зробити Росію активним і впливовим гравцем світової політики. Відмова від партнерського співробітництва може позбавити Росію історичного шансу формування відкритого для світу демократичного суспільства, а нестабільний світ - перетворення на стійкий та неконфронтаційний.

Джерела та література

1. Бажанов Е.П. Современный мир. Избранные труды / Е.П. Бажанов. – М.: Известия, 2004. – 424 с.: ил.
2. Внешняя политика. Вступая в последний год тысячелетия [текст] / А.Н. Быков, С.А. Караганов, И.Я. Кобринская [и др.] // Международная жизнь. – 1998. - № 11/12. – С. 3-23.
3. Воронов К.В. Балтийская политика России: поиск стратегии [текст] / К.В. Воронов // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. - № 12. – С. 18-32.
4. Договор о дружбе, сотрудничестве и партнерстве Между Российской Федерацией и Украиной. Киев, 31 мая 1997 г. // Дипломатический вестник. – 1997. - № 7. - С. 35-41.
5. Договор о союзе Беларуси и России, Москва, 2 апреля 1997 г. // Дипломатический вестник. – 1997. - № 4. – С. 41- 43.
6. Загладин Н.В. «Новый мировой беспорядок» и внешняя политика России [текст] / Н.В. Загладин // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. - № 1. – С. 14-26.
7. Итоги и перспективы. Оптимизм малыми дозами [текст] / Н.А. Нарочницкая, В.А. Никонов, А.К. Пушков [и др.] // Международная жизнь. – 1998. - № 1. – С. 3-23.
8. Концепция национальной безопасности Российской Федерации, утверждена Указом президентом Российской Федерации от 17 декабря 1997 г. № 1300 // Дипломатический вестник. – 1998. - № 2. – С. 3-18.
9. Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980-2000 роки: підручник для студентів ВНЗ / Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. [та ін.]. – К.: Либідь, 2001. – 624 с.
10. Моисеев Л.П. Время восточной политики Кремля [текст] / Л.П.Моисеев // Международная жизнь. – 1997. - № 11/12. – С. 3-6.
11. Основополагающий акт о взаимных отношениях, сотрудничестве и безопасности между Российской Федерацией и Организацией Североатлантического договора. Париж, 27 мая 1997 г. // Дипломатический вестник. – 1997. - № 6. – С. 4-10.
12. Очерки истории Министерства иностранных дел России 1802-2002. В 3Т. Т.3. Библиографии министров иностранных дел. 1802-2002 гг. [текст] / Гринин В.М., Иванов И.С., Мешков А.Ю. [и др.]. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 432 с.
13. Пляйс Я.А. Новый этап внешней политики России [Электронный ресурс] / Я.А. Пляйс. Режим доступа: <http://viperson.ru/prnt.php?prnt=1&ID=288604>
14. Пляйс Я.А. Эволюция внешней политики новой России [Электронный ресурс] / Я.А. Пляйс. Режим доступа: http://www.nasledie.ru/oboz/N05_96/5_05.HTM
15. Політологія посткомунізму: Політичний аналіз посткомуністичних суспільств [текст] / В.Полохало (керівник авт. колективу); [заг. ред. Є. Бистрицький (Р 1), В.Полохало (Р 2), С.Макєєв (Р 3), О.Дергачов (Р 4)]. – К.: Політична думка, 1995. – 368 с.
16. Примаков Е.М. Россия: реформы и внешняя политика [текст] / Е.М. Примаков // Международная жизнь. – 1998. - № 7. – С. 15-20.
17. Пушков А.К. Неубедительность натовской аргументации очевидна, компромис все еще возможен [текст] / А.К. Пушков // Международная жизнь. – 1997. - № 3. – С. 8-16.
18. Сизоненко А.И. Направление, ставшее для России одним из приоритетных [текст] / А.И. Сизоненко // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. - № 1. – С. 59-63.
19. Тренин Д.В. Россия и Америка: пора невеликих ожиданий [текст] / Д.В.Тренин // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. - № 1. – С. 53-57.
20. Хартлендт на краю мира. Геополитическое положение России на пороге XXI века: реалии и перспективы [Электронный ресурс] / В.А. Колосов, Р.Ф. Туровский // Журнал «Дружба народов». – 2001. - №2. Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/druzhba/2001/2/>

З М І С Т

NOTA BENE

Грипич С.Н. ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НА СТОРІНКАХ ФАХОВОЇ ПЕРІОДИКИ, ПРЕДСТАВЛЕНОЇ У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ (<i>Рецензія на періодичне фахове видання „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету”</i> . – Рівне: РДГУ, 2000 – 2010)	3
ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	
Удод О.А., Юрій М.Ф. ВЛАДА У КИЇВСЬКІЙ РУСІ	7
Заглинська Л.В., Гоголь Т.В. УКРАЇНСЬКІ ГРОШІ В ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВИХ ГРОШОВИХ ВІДНОСИН	17
Єрасов Б.В. УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ МІЖ КНЯЗЕМ ВОЛОДИМИРОМ ТА ЦЕСАРІВНОЮ АННОЮ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	28
Омельчук Б.А. РЕЗИДЕНЦІЙНЕ БУДІВНИЦТВО НА ЛЬВІВЩИНІ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XVII СТОЛІТТЯ	32
Казначєва Л.М. РІЧПОСПОЛИТСЬКІ СЕЙМИКИ У ШЛЯХЕТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	37
Шеретюк Р.М. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА ПІД ЧАС ПРИЄДНАННЯ УНІАТІВ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ УКРАЇНИ ДО РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КІНЦІ XVIII СТ.	42
Нагорний В.В. ПЕНІТЕНЦІАРНІ ЗАКЛАДИ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У БОРОТБІ З УКРАЇНСЬКИМ ПРАВОСЛАВНИМ СЕКТАНТСТВОМ У XVIII - ПОЧАТОК XX СТОЛІТЬ)	47
Нікітін Ю.О. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПО СТВОРЕННЮ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ НАРОДНОГО ЗДОРОВ'Я В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ, ХАРКІВСЬКІЙ ТА ПОЛТАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЯХ У II ПОЛОВИНІ XIX СТ.	51
Шугаєва Л.М. В ПОШУКАХ ІСТИННОГО ПРАВОСЛАВ'Я. ІНОКЕНТІЙ БАЛТСЬКИЙ	57
Киридон А.М. УТВЕРДЖЕННЯ КОМУНІСТИЧНОГО ПОБУТУ В СУСПІЛЬСТВІ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ 1920-Х РОКІВ: ОНТОЛОГІЧНИЙ І АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ	59
Доброчинська В.А. ЮРІЙ ШУМОВСЬКИЙ: ВІХИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ (1908–2004)	68
Абакунова Г.В. АНТИСЕМІТСЬКА ПОЛІТИКА НАЦИСТСЬКОЇ ВЛАДИ В РАЙХСКОМІСАРИАТІ «УКРАЇНА»	73
Киридон П.В. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПАРТІЙНО-ДЕРЖАВНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ ХРУЩОВСЬКОЇ ДОБИ	79
Чура В.І. КОМПАРТАПАРАТ І РЕЛІГІЙНИЙ РУХ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НАПРИКІНЦІ 80-Х РР. XX СТ.	84

Мишков В. ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА АДРІАНА (ЧЕТВЕРГОВА) В КОНТЕКСТІ НАЛАГОДЖЕННЯ КОНСТРУКТИВНОГО ДІАЛОГУ МІЖ РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ СТАРООБРЯДНОЮ ЦЕРКВОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ	88
Веремейчик Л.Ф. СОЦІАЛЬНЕ СЛУЖІННЯ ПРОТЕСТАНТІВ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	92
Милуш В.І. ВПЛИВ ХРИСТІЯНСТВА НА ВІЙСЬКО: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНІСТЬ	95
Филипчук С.В. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ	100
Давидчук С. ВІЗИТИ ВИЩИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ В УКРАЇНО-ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ 90-Х РР. ХХ СТ.	103
Сидорук Т. В. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА НА ПРОЦЕСИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	110
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Прищепя Б.А. НОВІ АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТОПИСНИХ МІСТ ВОЛИНИ	117
Прищепя О. П. РОЗВИТОК ТОРГІВЛІ У МІСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В ДОБУ ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	123
Мельничук Н.М. СИМВОЛІКА ПОЛЬСЬКОГО СОКОЛЬСТВА ВОЛИНИ: ПОХОДЖЕННЯ І ТРАДИЦІЇ (1921-1939 рр.)	127
Ленартович О.Ю. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОУН НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 1921-1939 РР.	131
Цецик Я.П. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ У 1931 – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1935 РР.	136
Жив'юк А.А. ТЕАТР ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ КОМУНІСТИЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ: РІВНЕНСЬКИЙ ВИПАДОК	142
Семещук В.М. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕЛПОРАТИВНИХ РОБІТ НА ВОЛИНІ В УМОВАХ «ЗАСТОЮ»: ПРОБЛЕМИ І СПРОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	148
Виткалов С.В. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ТОВАРИСТВА ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ДУХОВНОГО ЖИТТЯ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ	156
Демянюк І. НА ПЕРЕДНЬОМУ КРАЇ. Нарис історії Української Гельсінської Спілки на Рівненщині	159
ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Постоловський Р.М. НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ТРАДИЦІЙ В ЧЕСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	168

Бевзюк Є.В. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЧЕСЬКИХ І СЛОВАЦЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.	177
Агасиев Икрам Керим оглы ПРОБЛЕМЫ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ НЕМЕЦКИХ КОЛОНИСТОВ В ЮЖНОМ КАВКАЗЕ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ ХІХ ВЕКА	183
Івчик Н.С. ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В СФЕРІ ОСВІТИ У ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ КРАЮ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.	187
Константінова В.М. ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО МІСТ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІД МАНІФЕСТУ ПРО ВОЦАРІННЯ ОЛЕКСАНДРА ІІІ ДО МІСЬКОГО ПОЛОЖЕННЯ 1892 Р.	191
Троян П.С. КОЛОНІАЛЬНЕ ПИТАННЯ В НІМЕЧЧИНІ 1841 – 1884 рр.: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	195
Плюта Н.В. ФРАНЦІЯ І КОЛОНІАЛЬНА ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНІ 80-90-Х РР. ХІХ СТОЛІТТЯ	198
Валюх Л.І. АНГЛО-НІМЕЦЬКИЙ КОНФЛІКТ В ПІВДЕННІЙ АФРИЦІ (1895 – 1896 рр.) В ОЦІНЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ	204
Хитровська Ю.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВОСЛАВНОГО КЛІРУ В ДЕРЖАВНИХ ДУМАХ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ДИСКУСІЙ НАВКОЛО ПИТАННЯ ПРО МОЖЛИВІСТЬ УЧАСТІ ДУХОВЕНСТВА У ПОЛІТИЦІ В ПРАВОСЛАВНІЙ ПРЕСІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	209
Ласкавий Д.В. УГОДА ГРІНВУДА – БЕРАНЖЕ 1919 р. І НАФТОВИЙ СОЮЗ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ	213
Скопова О.І. ЕТНОПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ КРИЗИ КОНСТИТУЦІЙНО-МОНАРХІЧНОГО ЛАДУ В ІСПАНІЇ (1918-1931 РР.)	216
Бородинська Л. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СПІЛЬНОТИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН У ПОЛЬЩІ (1918-1939 РР.)	221
Давлетов О.Р. РІХАРД ДАРРЕ – ВІД АГРОНОМА-КОЛОНІЗАТОРА ДО МІНІСТРА ПРОДОВОЛЬСТВА ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТРЕТЬОГО РЕЙХУ: ШТРИХИ ДО ПОЛІТИЧНОГО ПОРТРЕТУ	225
Піковська Т.В. НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ В ПРОГРАМАХ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ В 1920 – СЕРЕДИНІ 1930-х рр.	229
Постоловський Р.М. ДЕМОКРАТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1944 – 1945 рр.)	233
Віруцька С.В. СУСПІЛЬНО - ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ В ПОЛЬЩІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПОДІЙ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	239
Лемак Н.М. ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ Е. ХІТА В УМОВАХ ЕВОЛЮЦІЇ ТРАДИЦІЙНИХ ЗАСАД КОНСЕРВАТИЗМУ ДО НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)	244

Пелех Є.І. УЧАСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ ФРН У МІЖНАРОДНИХ ЗУСИЛЛЯХ ІЗ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ БОСНІЇ І ГЕРЦЕГОВИНИ (1991-1995)	251
Генега І.М. ДОКТРИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ Є.ПРИМАКОВА: ВІД РОМАНТИЗМУ ДО ПРАГМАТИЗМУ?	255
Санжаревський О.І. СПІЛЬНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ОБОРОНИ БІЛОРУСІ ТА РОСІЇ В КІНЦІ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ ДОГОВОРУ ПРО СТВОРЕННЯ СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ	261
Бояківський Л. С. ГЕОСТРАТЕГІЧНИЙ ПРОЕКТ БУДІВНИЦТВА ГАЗОПОРТУ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЕНЕРГОБЕЗПЕКИ ПОЛЬЩІ: ДИСКУСІЯ В СЕРЕДИНІ КРАЇНИ	265
Павлюк Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕГОВОРНОГО ПРОЦЕСУ ПРО ПРИЄДНАННЯ МІЖ ХОРВАТІЄЮ ТА ЄС	268
Буз О.М. ЖІНКИ В ПОЛІТИЧНІЙ ТЕОРІЇ	372
Троян С.С. ПОЛІТОЛОГІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ТЕОРЕТИКО-ЕКСПЛІКАЦІЙНИЙ ПІДХІД	276
ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ	
Якимчук О.О. ВІТЧИЗНЯНІ ІСТОРІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХЕТСТВА ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ШЛЯХТИ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ	281
Ветвінська Н.О. ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ ПРОБЛЕМИ В ІСТОРІОГРАФІЇ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОГО ЯЗИЧНИЦТВА В ХІХ- ХХ СТ.	286
Дібас О.А. КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ ДОНБАСУ (1861-1914 рр.)	290
Грипич С.Н., Граб О.В. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)	294
Гуч С. СТВОРЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІСТОРИЧНІ, ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ	299
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	303
ЗМІСТ	305

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 19

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – Третяк О.Ю.

Обкладинка – Самсонюк В.Б.

Підписано до друку 30. 09. 2010 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”. Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2010. – Випуск 19. – 309 с.
